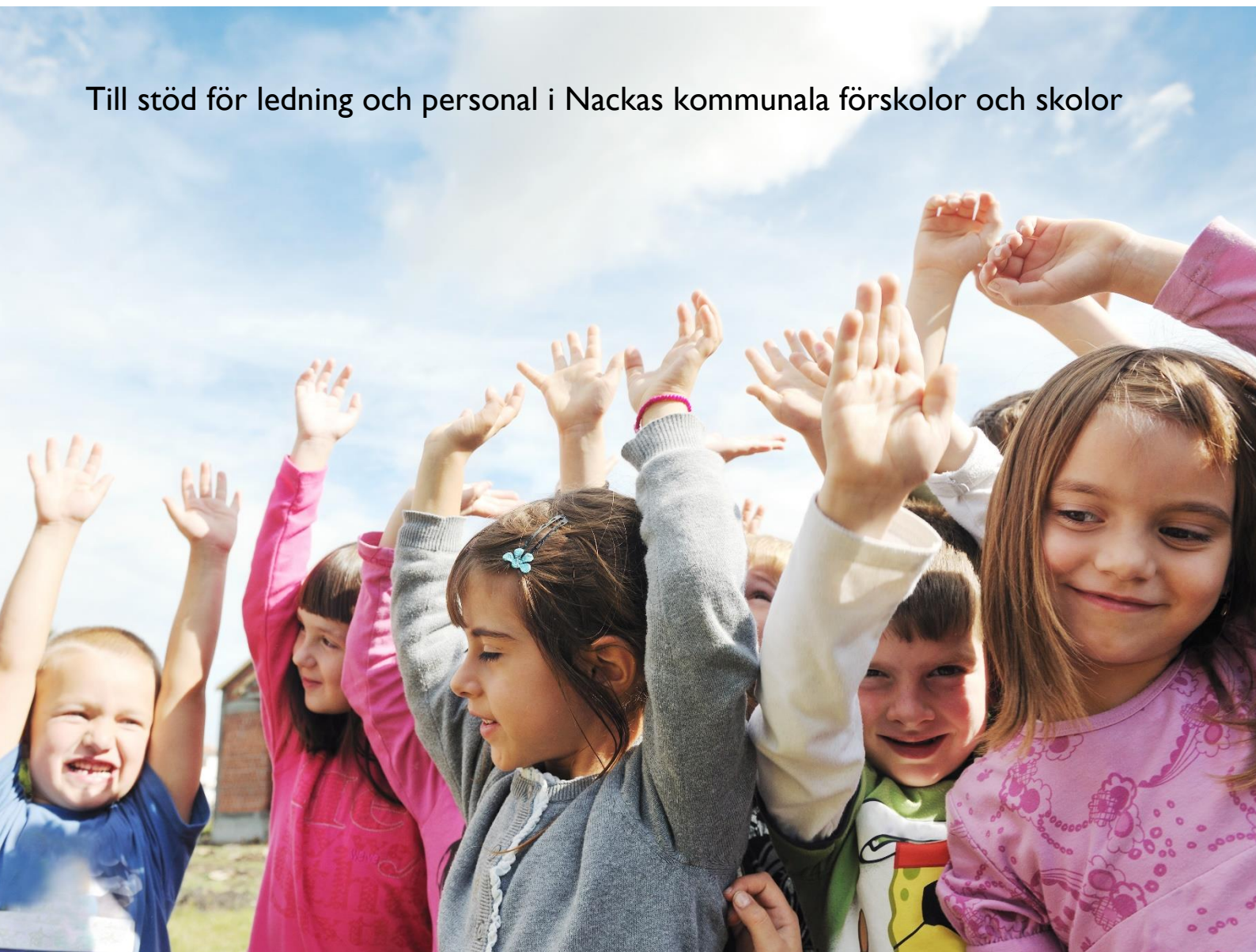

CENTRAL BARN OCH ELEVHÄLSOPLAN

NACKAS KOMMUNALA SKOLOR

Till stöd för ledning och personal i Nackas kommunala förskolor och skolor

Innehåll

Syfte	2
Den centrala barn- och elevhälsan	2
Elevhälsans medicinska insats (EMI) är en egen verksamhetsgren	3
Mål för den centrala elevhälsan	4
Hälsa och Lärande	5
Barnkonventionen i skolan	7
Barnperspektivet	8
Etiskt perspektiv	8
Genusperspektiv	8
Normkritiskt perspektiv	8
Funktionshinderperspektiv	9
Hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande arbete	10
Elevhälsoupdraget i grundskola, anpassad grund- och gymnasieskola	10
Elevhälsans olika professioner	11
Stöd på verksamhetsnivå inom förskolan.....	13
Stöd på verksamhetsnivå inom grundskola, gymnasieskola, anpassad grund- och gymnasieskola	14
Kvalitetsrapport.....	14
Förslag till rutiner för elevhälsoarbetet i skolan.....	16
Mottagande i anpassad grund- och gymnasieskola samt specialskola.....	17
Kränkningar	18
Skolnärvaro.....	20
Anmälningsskyldighet.....	20
Sekretess inom elevhälsan	21
Styrdokument.....	22
Referenser.....	23

Inledning

Målet är att barn och unga i Nackas kommunala förskolor och skolor ska ha möjlighet att nå de mål som är uppsatta för verksamheten. För att detta ska vara möjligt är det barn- och elevhälsans uppdrag att arbeta förebyggande och hälsofrämjande så att alla barn och unga har en god hälsa såväl fysiskt som psykiskt. Vi inom barn och elevhälsan ska arbeta för att alla barn och elever upplever en känsla av att tillvaron i förskolan och skolan är begriplig, hanterbar och meningsfull. Om förutsättningarna är så kan barnen och eleverna utvecklas till sin fulla potential och till harmoniska, trygga, empatiska och nyfikna människor.

Syfte

Den centrala elevhälsoplanen är en gemensam plattform i barn och elevhälsoarbetet.

Planen syftar till att:

- Fungera som ett stöd för förskolechefer och rektorer på förskolorna/skolorna.
- Stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.
- Underlätta en systematisk och strukturerad arbetsgång i elevhälsoarbetet inom Valfärd skolas alla förskolor och skolor.
- Säkerställa likvärdigheten mellan Valfärd skolas alla skolor.
- Visa på samverkan som en viktig grundpelare i barn och elevhälsoarbetet.
- I dokumentet används skola som samlingsbegrepp för förskoleklass, fritidshem, grundskola, grundsärskola.

Den centrala barn- och elevhälsan

Den centrala barn och elevhälsans organisation

I Nacka kommun har det operativa ansvaret på huvudmannanivå delegerats till enhetschefen för den centrala barn- och elevhälsan.

Uppdraget för den centrala barn- och elevhälsan är att driva och utveckla elevhälsofrågor, samt arbeta för att skapa likvärdighet i kommunens förskolor och skolor. Enheten ska även vara ett stöd till förskolor och skolor i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet och bidra till att skapa goda lärandemiljöer som främjar barns och elevers lärande, utveckling och hälsa.

Den centrala barn- och elevhälsans mål är också att ge skolorna inom Nacka kommun förutsättningar att nå sina mål i det systematiska kvalitetsarbetet utifrån ett elevhälsoperspektiv.

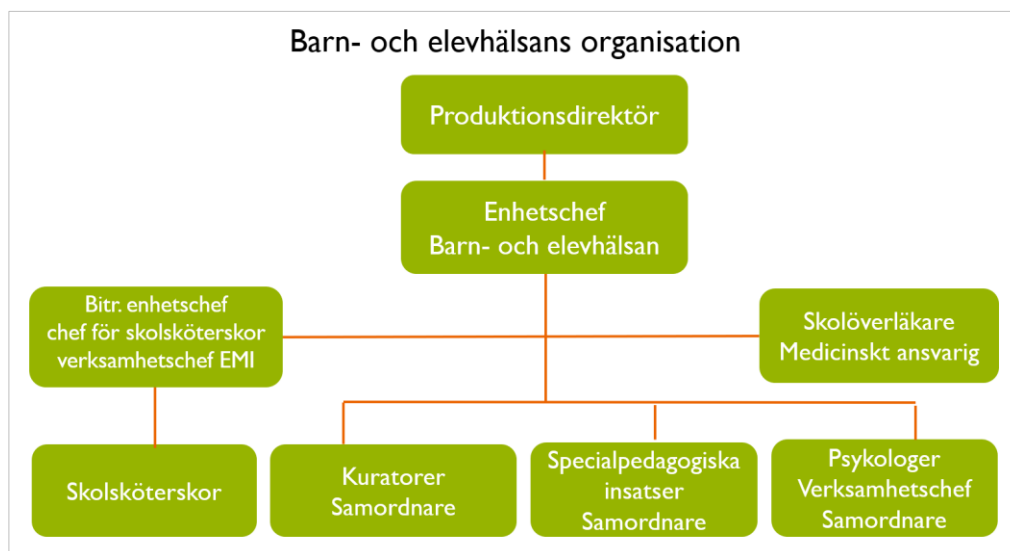
Enheten består av skolläkare, skolsköterskor, psykologer kuratorer samt specialpedagoger och logopedier med specialistkompetens. Skolsköterskor,

skolläkare, psykologer och kuratorer är placerade lokalt på skolenheterna. Specialpedagoger och logopedier anlitas vid behov mot en ekonomisk ersättning.

Inom den centrala barn- och elevhälsan finns även samordnare för kuratorer, skolläkare, psykologer, specialpedagoger och logopedier. För skolsköterskor och skolläkare finns en verksamhetschef som utsetts av kommunstyrelsen som är vårdgivare. Verksamhetschefen ansvarar för hela elevhälsans medicinska insats (EMI) verksamhet, samt för elevhälsans psykologiska insats (EPI).

Den centrala barn- och elevhälsan är tillgänglig för alla kommunala grundskolor, gymnasieskolor och anpassade grund- och gymnasieskolor. Vid rekrytering av medarbetare samverkar den centrala barn och elevhälsan med rektor.

Vi håller oss uppdaterade kring nya lagar samt förordningar och planer som rör barn- och elevhälsa i syfte att kvalitetssäkra verksamheten. Vi erbjuder kompetensutveckling som rör barn- och elevhälsa och utifrån de olika professionernas behov.

Elevhälsans medicinska insats (EMI) är en egen verksamhetsgren

Socialstyrelsen är Sveriges kunskapsmyndighet för vård och omsorg. Genom samarbete med oberoende experter och pålitlig kunskap styr, stödjer och utvecklar de hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. De tar fram föreskrifter, kunskapsstöd och statistik samt utfärdar legitimationer med mera.

Inspektion för vård och omsorg (IVO) ansvarar för tillsyn över hälso- och sjukvård, hälso- och sjukvårdspersonal, socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Myndigheten ansvarar också för viss tillståndsprövning. I tillsynsuppdraget ingår handläggningen av anmälningar, till exempel, lex Maria och kommunernas skyldighet att rapportera ej verkställda beslut.

I [Vägledning för elevhälsan](#) synliggörs respektive professions ansvarsområden och områden som förutsätter samarbete och samverkan för en samlad elevhälsa. Stödet har tagits fram gemensamt av Skolverket och Socialstyrelsen.

Vårdgivaren, som är kommunstyrelsen, har det yttersta ansvaret för vissa delar i barn- och elevhälsan, det vill säga den medicinska elevhälsans insatser. Verksamhetschefen för EMI uppdrar åt skolöverläkaren att fullgöra den enskilda ledningsuppgiften medicinskt ledningsansvar. Det yttersta ledningsansvaret för elevhälsans medicinska insats har alltid verksamhetschefen och kan inte överlåtas till en annan befattning.

Verksamhetschefen ansvarar för att uppdraget sker enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och det innefattar sex områden: systematiskt kvalitetsarbete där ett ändamålsenligt kvalitetssystem upprättas och följs, löpande verksamhet, avvikelser, personal, personuppgiftshantering, samverkan och information. Ansvar för planering och utveckling av EMI och för att vården kan utvärderas, och att EMI tillgodoser kraven på god patientsäkerhet, erbjuder god kvalitet och främjar kostnadseffektivitet ingår också i uppdraget. Kommunstyrelsen uppdrar Lex Maria-ansvaret till verksamhetschefen.

Verksamhetschef för EMI är den person som elever, vårdnadshavare, personal samt Inspektionen för Vård och omsorg (IVO), tillsynsmyndighet för verksamheten, vänder sig till när det är frågor som rör verksamheten. (Källa: Kvalitetsmätt elevhälsa, 2020.)

Verksamhetschefen för EPI har motsvarande uppdrag och ansvar, med Socialstyrelsen som tillsynsmyndighet.

Mål för den centrala elevhälsan

✓	Elevhälsans medarbetare skall stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål genom att bidra till miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa.
✓	Eleverna skall ha tillgång till elevhälsans samtliga yrkesgrupper enligt skollagen.
✓	Arbetet skall vara hälsofrämjande och förebyggande och alla elever skall få ta del av elevhälsan men särskild omsorg skall läggas i arbetet för de elever som är i behov av särskilt stöd.
✓	Elevhälsans arbete skall bedrivas på vetenskaplig grund, evidens och enligt beprövad erfarenhet.
✓	God samverkan internt inom Valfärd skola och externt med andra myndigheter och aktörer för att möjliggöra en helhetssyn på eleverna situation och behov och att insatser ges utifrån bästa möjliga kunskap.

Hälsa och Lärande

Skolans uppdrag är alltid att anpassa den pedagogiska verksamheten efter varje elevs behov. Elevhälsans uppdrag är att främst arbeta hälsofrämjande och förebyggande och stötta elevens utveckling mot utbildningens mål.

Det råder ett ömsesidigt samband mellan hälsa och lärande. Skolans uppdrag är att utforma en lärandemiljö som främjar både hälsa och lärande. Dessutom är det viktigt att skolan och elevhälsan fångar upp elever med ohälsa på ett tidigt stadium och sätter in relevanta åtgärder.

Sambandet mellan hälsa och lärande är i fokus och elevhälsan knyts närmare skolans uppdrag. Arbetet med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övrig personal i skolan.

Förskolan spelar en central roll i det hälsofrämjande arbetet, inte minst genom att det är i förskolan som de första relationerna till jämnåriga, pedagogisk personal och undervisning etableras. Detta betyder att barns erfarenheter i förskolan får stor betydelse för deras lärande och välmående också långt upp i skollådern. Vi behöver med andra ord anlägga ett perspektiv på det hälsofrämjande arbetet som spänner över samtliga delar av skolsystemet. (Ur Vägledning för elevhälsan.)

Förskolan har ansvar för att skapa en god pedagogisk miljö, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan är en viktig del av den långsiktiga pedagogiska utvecklingsprocessen.

I barn- och elevhälsoarbetet ska respektive verksamhet utgå från att individen befinner sig i ett sammanhang där samspelet mellan den pedagogiska, sociala och fysiska miljön är en viktig förutsättning för kunskapsutveckling och känslan av delaktighet.

I Nackas kommunala förskolor har några enheter provat att ha barnhälsoteam där förskolepsykologen besöker förskolan i några fall tillsammans med en specialpedagog eller logoped. I barnhälsoteamet förs ett strukturerat samtal om vilket stödbehov barnen har och personalen kan få råd och stöd angående metoder eller direkt handledning kring ett enskilt barn.

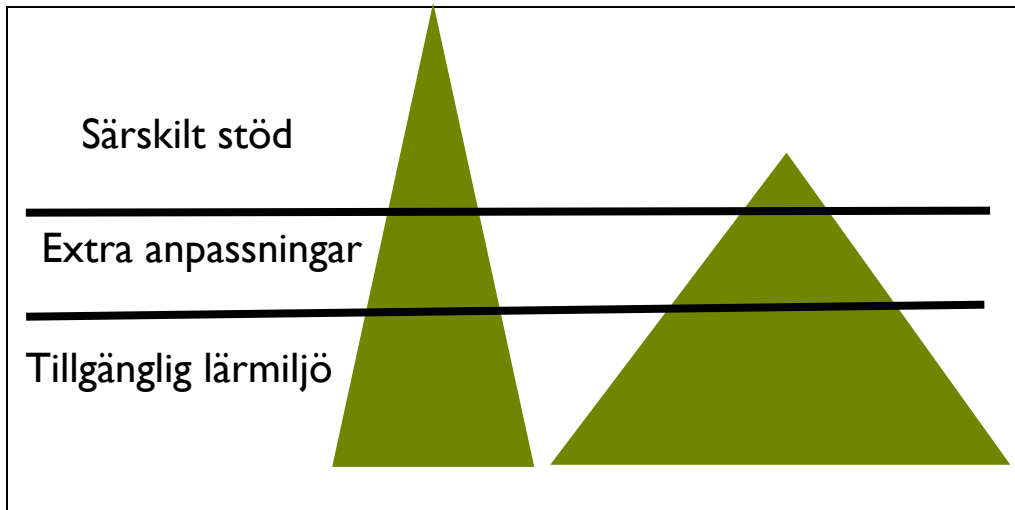
”Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.” (3 kap. 3 § Skollagen).

Olikheterna i en klass ska ses som naturliga och även som en tillgång att lära utifrån. Undervisningen måste därför anpassas utifrån elevernas skilda behov, vilket framhåller vikten av att skapa goda lärmiljöer för alla i förebyggande syfte.

En tillgänglig lärmiljö handlar om mötet mellan elev och lärmiljö, där hänsyn tas till elevers olika behov, styrkor, förutsättningar, tidigare erfarenheter och intressen. En tillgänglig och flexibel lärmiljö erbjuder alla elever olika arbetssätt, olika sätt att kommunicera, olika hjälpmedel och lärverktyg i de olika lärmiljöerna.

Att kommunicera med elever om inlärningsstrategier, att lyssna till elevernas intressen och erfarenheter, synliggöra deras egna resurser och styrkor, och att tydliggöra mål och kunskapskrav, är insatser som kan förebygga skolsvårigheter på lång sikt.

Att skapa en god lärmiljö för alla elever börjar redan i planeringen, därför krävs det att varje skola har kompetens och förståelse för hur en tillgänglig lärmiljö skapas. Till stöd för varje förskola och skola finns barn- och elevhälsans pedagog- och logopedgrupp, övriga professioner inom elevhälsan samt de centrala särskilda undervisningsgrupperna.

Illustrationen synliggör vinsten med att arbeta för en tillgänglig lärmiljö samt relation till extra anpassningar och särskilt stöd. (www.spsm.se). Genom att bredda basen – att arbeta förebyggande med en tillgänglig lärmiljö för alla barn och elever, kan vi ”kapa toppen”, dvs. behovet av särskilt stöd.

Barnkonventionen i skolan

Barnkonventionens syfte är att garantera alla barn deras mänskliga rättigheter.

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den ofta kallas, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige ratificerade barnkonventionen utan reservationer 1990. Riksdagen tog beslut om att barnkonventionen skulle bli svensk lag från den 1 januari 2020. (Skolverket 2019.)

Delar av barnkonventionens huvudprinciper har skrivits in i 1 kap 10 § skollagen:

”I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.”

[Läs om barnkonventionen i skolan, Skolverket.](#)

Barnperspektivet

Enligt 1 kap. 10 § i skollagen ska barnets bästa vara utgångspunkt i all utbildning. Barnets inställning ska så långt som möjligt klarläggas och barnets åsikter ska ha betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Barnperspektivet belyser barnets rättigheter och barnets bästa utifrån tre olika perspektiv:

- Barnrättsperspektivet avser barnets rättsliga status och är ingen personlig tolkning om vad som är bäst för barnet.
- Barnperspektiv innebär att vuxna uppmärksammar och förstår barnets erfarenheter, uppfattningar och handlingar.
- Barnets perspektiv utgör barnets egna erfarenheter, tankar, känslor och förståelse av situationer.

I barn- och elevhälsoarbetet är det viktigt att dels uppmärksamma barnets eller elevens rättigheter och behov, dels att belysa barnets eller elevens eget perspektiv.

Etiskt perspektiv

Värderingen av etiska aspekter för elevhälsans hälso- och sjukvård är central när det gäller att välja metoder och inriktning för verksamheten. (Ur Vägledning för elevhälsan 2016, Skolverket och Socialstyrelsen.)

Genusperspektiv

Jämställdhet är en del av skolväsendets värdegrund. Jämställdhet som riktmärke handlar om genus, det vill säga om de sociala och kulturella föreställningar som finns i samhället om hur flickor och pojkar förväntas vara och agera. Dessa föreställningar hänger samman med ett vidare genussystem som förutsätter en tudelad och komplementär relation mellan flickor och pojkar som även inbegriper heterosexualitet. Elever ska inte hindras av könsspecifika krav och förväntningar. Detta synsätt ska prägla elevhälsans arbete. (Ur vägledning för elevhälsan 2016, Skolverket och Socialstyrelsen)

Normkritiskt perspektiv

Elevhälsan kan på flera sätt arbeta utifrån ett normkritiskt perspektiv. I det främjande arbetet kan elevhälsan exempelvis stärka förutsättningarna för likabehandling i skolan. I det förebyggande arbetet kan elevhälsan utifrån sina expertkunskaper bidra till att identifiera riskfaktorer och på så sätt minimera risken för kränkningar.

Ofta är det normer och föreställningar om vad som är ”normalt” som ligger bakom kränkningar och diskriminering av elever i skolan. Elevhälsan kan bidra

till att förebygga kränkningar och trakasserier, exempelvis genom att ordna diskussioner som medvetandegör dessa föreställningar. Enligt Skolverkets allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling bör personal och elever ofta ges tillfälle att diskutera normer och attityder samt hur man kan främja goda relationer (Ur vägledning för elevhälsan 2016, Skolverket och Socialstyrelsen)

Funktionshinderperspektiv

Elevhälsan ska sträva efter att tillsammans med rektorn och den pedagogiska personalen anpassa utbildningen så att den är tillgänglig och likvärdig för elever med olika former av funktionsnedsättningar. En funktionsnedsättning kan få konsekvenser för individens lärande, utveckling och hälsa. Därför är det särskilt viktigt att välja lämpliga pedagogiska strategier, läromedel och andra lärverktyg samt att utforma och anpassa den fysiska miljön för elever med funktionsnedsättning. (Ur vägledning för elevhälsan 2016, Skolverket och Socialstyrelsen.)

»» [Läs ”Vägledning för elevhälsan”, 2016, Skolverket och Socialstyrelsen.](#)

Hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande arbete

Elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande roll har förtydligats i skollagen. Kommentartexten till lagen slår fast att elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Främjande insatser innebär att arbeta med friskfaktorer för att uppnå generella hälsovinster. Till skillnad från ett främjande perspektiv innebär ett förebyggande arbete att ha fokus mer på enskilda avgränsade problem. Åtgärdande insatser riktar sig till enskilda individer med ett enskilt problem som kan vara såväl fysiskt, psykiskt som socialt.

» [Läs om elevhälsans uppdrag, Skolverket.](#)

» [Läs ”Vägledning för elevhälsan”, 2016, Skolverket och Socialstyrelsen.](#)

Elevhälsouppdraget i grundskola, anpassad grund- och gymnasieskola

Enligt skollagen (2 kap. 25, 27 och 28 §§) ska det finnas elevhälsa för elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Det ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Det ska finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

Elevhälsan ska främst arbeta hälsofrämjande och förebyggande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Ansvaret för lärandeuppdraget ligger hos lärarna och skolpersonalen med stöd av läroplanen.

Elevhälsouppdraget berör frågor om lärmiljöer, samspel och relationer och det uppstår därmed ett behov av att utveckla ett gemensamt ansvarstagande.

Skolpersonal och elevhälsopersonal måste samverka för att kunna utveckla ett framgångsrikt elevhälsoarbete som gynnar både elevens välmående och lärande.

Elevhälsan ska samarbeta med skolans personal på organisations-, grupp- och individnivå genom att:

- Skapa miljöer som främjar lärande, utveckling och hälsa.
- Förebygga och tidigt upptäcka skolrelaterade problem.
- Undanröja hinder för varje barn/elevs lärande och utveckling.
- Uppmärksamma och utreda orsaker till ohälsa eller inlärningssvårigheter.
- Främja en hälsosam livsstil.
- Uppmuntra till ett förhållningssätt som genomsyras av dialog, delaktighet och jämlikhet i mötet med alla barn och elever.

Elevhälsans olika professioner

Skolsköterskor och skolläkare

Elevhälsans medicinska insats (EMI) är en del av skolans elevhälsoteam. Det medicinska arbetet ska göras av legitimerad sjuksköterska med specialistkompetens inom distrikt eller barn- och ungdom, eller skolsköterska och av skolläkare. Skolläkare är som regel specialister inom allmänmedicin, barn- och ungdomsmedicin eller barnpsykiatri. Deras arbete styrs bland annat av skollagen och av hälso- och sjukvårdslagen. Tillsynsmyndigheten för EMI är Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Elevhälsans medicinska insatser ska tillföra medicinsk kompetens och omvårdnadskompetens som ett stöd i det pedagogiska arbetet och i den övergripande planeringen av elevhälsans arbete.

[Läs här om skolsköterskor och skolläkare](#)

Skolkurator

Skolkuratoren står för elevhälsans psykosociala insatser och är en del av skolans elevhälsoteam. Skolkuratorer arbetar utifrån en helhetssyn på eleven och dennes behov. Målet är att alla elever utvecklas socialt och emotionellt i en miljö som främjar lärande och bidrar till måluppfyllelse. Arbetet sker på individ-, grupp-, organisations- och samhällsnivå och ska i första hand vara hälsofrämjande och förebyggande till sin karaktär.

»» [Läs här om skolkuratorer](#)

Psykolog

Psykologerna står för elevhälsans psykologiska insats med fokus på förebyggande och hälsofrämjande arbete och är en del av skolans elevhälsoteam. De ska, utifrån psykologisk kunskap och metodik, stödja och utveckla grundskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan för att skapa förutsättningar för utveckling och lärande för kommunens barn och elever. Psykologer bidrar till att kvalitetssäkra arbetet kring barn och elever med behov av särskilt stöd, att tillvarata och ge pedagogerna fördjupade kunskaper samt att medverka till skapandet av goda lärmiljöer.

»» [Läs här om psykologer](#)

Specialpedagog och logoped

Specialpedagoger i skolan och inom den centrala barn- och elevhälsan har ett övergripande specialpedagogiskt uppdrag och arbetar för att främja goda lärmiljöer på organisations-, grupp- och individnivå för alla elever. Logopederna är legitimerade med specialinriktning på barns och ungdomars tal-, språk och kommunikationsutveckling samt läs- och skrivinlärning. Logopederna kan också utreda och ställa medicinsk diagnos inom tal-, språk- och kommunikationsområdet samt inom området inlärningsfärdigheter.

»» [Läs här om pedagog- och logopedgruppen](#)

Ansvarsfördelning

Skolhuvudmannens ansvar

För skolväsendet finns fyra olika typer av huvudmän: kommuner, landsting, stat och enskilda.

Skolhuvudmannen ansvarar bland annat för att:

- Genomföra utbildningen i enlighet med bestämmelserna i skollagen, ge föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen samt bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.
- Ha ett systematiskt kvalitetsarbete på skolenhets- och huvudmannanivå.
- Genomföra verksamheten på ett sådant sätt att de nationella målen uppnås, till exempel beslut om elevhälsans organisation, placering och anställningsvillkor för de anställda inom elevhälsan.
- Verksamheten har en adekvat kompetensförsörjning och erbjuda personalen kompetensutveckling med mera.
- Skriva avtal vid entreprenad och samverkan med andra huvudmän.
- Det finns lokaler och utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. (Ur Vägledning för elevhälsan upplaga 3; Skolverket och Socialstyrelsen.)

Rektorns ansvar

För varje skolenhet ska det finnas en rektor som leder och samordnar det pedagogiska arbetet vid skolenheten. Rektorn ska också särskilt verka för att utveckla utbildningen och därmed också elevhälsan på skolan. Rektorn beslutar även om sin enhets inre organisation.

Enligt läroplanen för grundskolan har rektorn bland annat ansvar för att:

- Utforma undervisningen och elevhälsans verksamhet så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver.
- Upprätta kontakter mellan skola och hem om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan.
- Anpassa resursfördelningen och stödåtgärderna till lärarnas värdering av elevernas utveckling.
- Integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis jämställdhet, sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol och andra droger.

Enligt läroplanen för gymnasieskolan Lgy11 har rektorn bland annat ansvar för att:

- Undervisningen, elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen utformas så att de elever som behöver får särskilt stöd eller andra stödåtgärder.
- Eleverna får kunskaper om sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol, narkotika och andra droger. (Ur Vägledning för elevhälsan 2016.)

Pedagogens och arbetslagets ansvar

Pedagogen är central i elevhälsoarbetet och utgör själva navet för barnen och eleverna. Varje pedagog kan ingå i någon form av arbetslag. Arbetslagen har ett gemensamt ansvar för de barn och elever som ingår i respektive arbetslag. Det är där det primära stödet finns. Arbetslagets gemensamma ansvar är dels lärandeuppdraget och dels barn- och elevhälsouppdraget.

Pedagogernas uppdrag ur barn/elevhälsoperspektivet är bland annat att:

- Fokusera på barns, elevers och gruppers styrkor.
- Anpassa pedagogiken utifrån varje elevs förutsättningar.
- Organisera undervisningen så att lärmiljön blir inkluderande och tillgänglig för samtliga barn/elever.
- Ge stöd i förskolan och ge extra anpassningar i skolan.
- Kartlägga och analysera samt göra barn/elev och vårdnadshavare delaktiga.
- Anmäla till rektor då extra anpassningar inte gett tillräcklig effekt.
- Anmäla till rektor i förskolan/skolan vid kränkande behandling eller allmän oro.

Från och med 1 januari 2021 tillämpas nya examensmål i lärarutbildningarna för att säkerställa att blivande lärare får kompetens att undervisa om sex och relationer.

Hänsyn ska tas till elevers olika förutsättningar och behov. Det finns olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårt att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla. Varje elev har rätt att få utveckla, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter (Lgr 11, Skolverket, 2011.)

Stöd på verksamhetsnivå inom förskolan

Arbetet ska främst vara hälsofrämjande och förebyggande både på individ-, grupp- och organisationsnivå. Välfärd skolas förskolepsykolog, specialpedagoger och logopedier inom barn och elevhälsan kan bidra med ett tvärprofessionellt perspektiv och initiera välgrundade och långsiktiga lösningar i det pedagogiska arbetet med barnen.

Till stöd för att utveckla barnhälsoarbetet inom förskolan finns tillgång till förskolepsykolog, specialpedagog och logoped i den centrala barn- och elevhälsan. Dessa professioner kan fungera som ett stöd för förskolläraren och arbetslaget, och komplettera deras analys där situationen så kräver. BHT-resursen kan förskolorna beställa från pedagog- och logopedgruppen inom barn- och elevhälsan.

Stöd på verksamhetsnivå inom grundskola, gymnasieskola, anpassad grund- och gymnasieskola

På varje skolenhet finns ett elevhälsoteam.

Arbetet ska främst vara hälsofrämjande och förebyggande både på organisationsgrupp- och individnivå. Elevhälsoteamet bidrar med ett tvärprofessionellt perspektiv och initierar välgrundade och långsiktiga lösningar.

Teamet ska:

- Finnas på respektive skola som ett stöd för lärare och arbetslag.
- Vara ett team där rektor, biträdande rektor, specialpedagog, kurator, psykolog, skolsköterska och skolläkare ingår. Även andra professioner kan ingå.
- Sätta in åtgärder som alltid följs upp, dokumenteras och utvärderas, för att säkerställa en fungerande och utvecklande lärmiljö.

De flesta skolors elevhälsoteam använder ”Elevhälsans ärende” i digitalt journalsystem för dokumentation av elevhälsoarbetet. Valfärd skolas IT-utvecklare ordnar fortbildning i hur man dokumenterar i systemet

Den centrala barn och elevhälsan kan erbjuda råd och stöd av enhetschefen respektive biträdande enhetschefen/verksamhetschefen inom EMI. Barn- och elevhälsan försöker sprida goda exempel mellan skolorna och kan också ordna gemensamma fortbildningsinsatser i aktuella ämnen utifrån rektorers önskemål. Enhetens specialpedagoger och logopedier kan utgöra ett stöd för elever och pedagoger i skolorna.

Kvalitetsrapport

Varje skola har enligt skollagen ansvar för att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

”Det systematiska kvalitetsarbetet omfattar hela utbildningen inklusive elevhälsan. Både inom skolväsendet och hälso- och sjukvården finns bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete.”

(Vägledning för elevhälsan; Skolverket och Socialstyrelsen, 2016.)

Den hälso- och sjukvård som bedrivs inom skolväsendet regleras bland annat genom hälso- och sjukvårdslagen, patientsäkerhetslagen, (2010:659) och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd: [Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete](#) (SOSFS 2011:09) samt [Vägledning för elevhälsan](#).

Varje år gör den centrala barn- och elevhälsan en kvalitetsanalys utifrån prioriterade områden. Varje medarbetare redogör skriftligt för sitt arbete. Detta

sammanställs av samordnarna för respektive professionsgrupp samt verksamhetschefen för EMI. Enhetschefen sammanställer helheten.

Den medicinska insatsen samt psykologerna inom barn- och elevhälsan har krav på ett medicinskt kvalitetsledningssystem. Vårdgivaren, kommunstyrelsen, är ansvarig för detta. [Kvalitetsmåten för Elevhälsans medicinska insats](#) är ett bra dokument att utgå ifrån. Riksföreningen för skolsköterskor är utgivare.

En patientsäkerhetsberättelse görs för dessa två enheter varje kalenderår.

Hälsobesöken som erbjuds i förskoleklass, i årskurserna 2, 4, 6, 8 och år 1 i gymnasiet, kan tillsammans med kundundersökningen samt ungdomsenkäten utgöra ett värdefullt underlag för analys av hur barn- och elevhälsan når mål och resultat. Digitalt skickas också en hälsoenkät ut i åk 4, åk 8 och åk 1 på gymnasiet och där återkopplas oidentifierad information till skolledningen för att nå förbättringar kring hur eleverna upplever sin hälsa.

Betygsstatistik och nationella prov utgör också en viktig faktor för att utvärdera barn- och elevhälsans resultat.

Kundundersökningen genomförs varje år. Där finns frågor som berör barn- och elevhälsans verksamhetsområde. Varje skola bör analysera resultaten tillsammans med elevhälsopersonalen på respektive skola.

Förslag till rutiner för elevhälsoarbetet i skolan

Under rektors ledning upprättar elevhälsoteamet och skolans personal en elevhälsoplan på skolnivå. I den dokumenteras rutiner, arbetssätt och ansvarsfördelning, för det gemensamma och sammanhållna elevhälsoarbetet på skolan, utifrån gällande styrdokument. Planen följs upp och utvärderas årligen som ett led i det systematiska kvalitetsarbetet och för att identifiera utvecklingsområden inom skolans elevhälsoarbete.

Särskilt viktigt är det att elevhälsoplanen ska ha en tydlig struktur för ärendegången:

1.	Lärare uppmärksammar att en elev riskerar att inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen, mot de kunskapskrav som minst ska uppnås eller uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. När någon känner oro över en elevs skolsituation ska detta tas på allvar. Skolans personal måste tidigt samtala med eleven och vårdnadshavaren när ett problem uppmärksammas.
2.	Arbetslaget utgör ett stöd i att utifrån sin samlade kompetens anpassa stödinsatserna ytterligare efter elevens behov eller ge förslag på extra anpassningar.
3.	Extra anpassningar intensifieras - det kan handla om att öka omfattningen av och takten i stödinsatsen. Om det uppmärksammas att en elev kan vara i behov av särskilt stöd ska lärare eller övrig skolpersonal anmäla detta till rektor enligt rutinerna framskrivna i elevhälsoplanen. Rektorn ska då se till att elevens behov skyndsamt utreds och att detta sker i samråd med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt.
4.	Elevens utveckling mot målen följs upp. Om en elev efter en tid med extra anpassningar fortfarande inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen eller de kunskapskrav som minst ska uppnås görs en anmälan till rektor (om detta inte uppmärksammas och anmälts till rektor vid steg 2). Pedagogisk kartläggning görs. Rektor beslutar om att utreda elevens eventuella behov av särskilt stöd och vem som ansvarar för utredningen.
5.	Ansvarig mentor/lärare påbörjar en utredning av en elevs behov av särskilt stöd som dokumenteras på blanketten "Utredning om elevs behov av särskilt stöd", IUP, ÅTGÄRDSPROGRAM.
6.	När utredningen är klar, beslutar rektor om särskilt stöd ska ges eller ej. Vid beslut om att ej ge särskilt stöd delges vårdnadshavare "Beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram" samt information om rätt att överklaga beslut. Vid beslut om särskilt stöd upprättas ett åtgärdsprogram. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta då åtgärdsprogrammet utarbetas.
7.	Elevens framsteg utvärderas. När det bedöms att eleven inte längre är i behov av särskilt stöd avslutas åtgärdsprogrammet, efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare.

Mottagande i anpassad grund- och gymnasieskola samt specialskola

Barn som har intellektuell funktionsnedsättning och bedöms inte kunna nå grundskolans kunskapskrav ska tas emot i anpassad grundskola. Anpassad gymnasieskola är till för de ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsättningar att nå gymnasieskolans kunskapskrav.

Vissa elever kan inte gå i grundskolan eller anpassade grundskolan på grund av sin funktionsnedsättning eller av andra särskilda skäl. De ska tas emot i specialskolan under de förutsättningar som anges i skollagen. Frågan om mottagande i specialskolan prövas av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Utredning inför beslut om mottagande

Ett beslut om mottagande i anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning för att ge en så allsidig bild som möjligt av eleven. Den som ska fatta det slutliga beslutet kan med fördel samverka med barn- och elevhälsans personal vid den samlade bedömningen av utredningsunderlaget.

Frågan om mottagande i anpassade grundskolan prövas av elevens hemkommun. Hemkommunen prövar även frågan om en sökande tillhör anpassade gymnasieskolans målgrupp. (Ur Vägledning för elevhälsan, 2016, Skolverket och Socialstyrelsen.)

I Nacka kommun är det utbildningsenheten som fattar beslut om en elev har rätt till anpassad skola eller inte. Beslutet fattas efter det att en noggrann utredning har gjorts. Utredningen ska ge svar på om eleven tillhör målgruppen för anpassad skola.

»» [”Se ”Grundskolan är till för ditt barn”, Skolverket.](#)

»» [Här finns riktlinjerna för utbildningsenhetens mottagningsteam.](#)

Kränkningar

Psykisk arbetsmiljö i skolan

Kränkande behandling innebär att ett barn eller elevs värdighet kränks. Har kränkningen samband med någon av diskrimineringsgrunderna kallas det trakasserier. Förr talade man oftare om *mobbning*, men det begreppet används inte längre i skollagen. Mobbning är en form av kränkande behandling eller trakasserier som innebär en upprepad negativ handling när någon eller några medvetet och med avsikt tillfogar eller försöker tillfoga en annan skada eller obehag. Arbetet med att främja likabehandling och förebygga trakasserier och kränkande behandling är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Det hälsofrämjande arbetet ska vara en del av verksamhetens kontinuerliga värdegrundsarbete och ska syfta till att förankra respekten för alla människors lika värde samt att bidra till en skolmiljö där alla elever känner sig trygga och utvecklas. Ett gott skolklimat innebär bland annat ett klimat som präglas av förtroendefulla och öppna relationer mellan lärare (och övrig skolpersonal) och eleverna. Tillit och förtroende har betydelse för om personalen får kännedom om problematiska företeelser som pågår bland elever. Arbetet med att främja lika rättigheter och möjligheter för alla elever ska rikta sig till alla och genomföras utan att man först har något särskilt problem. Det främjande arbetet för en god psykisk arbetsmiljö är en uppgift som ska bedrivas kontinuerligt och bör därför inte bestå av ett enskilt projekt eller bestå av enstaka tillfälliga insatser.

Bestämmelser i diskrimineringslagen och skollagen förbjuder diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. De ställer också krav på att verksamheterna bedriver ett systematiskt arbete för att främja barns och elevers lika rättigheter och möjligheter, och att man i verksamheten arbetar förebyggande mot trakasserier och kränkande behandling. Skolan är skyldig att agera snabbt när någon i personalen får reda på att en elev känner sig utsatt för trakasserier eller kränkande behandling. I ett sådant fall måste verksamheten utreda vad som har hänt och vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar. Personalen måste också anmäla vad som hänt till rektorn, som i sin tur måste anmäla saken vidare till huvudmannen för verksamheten. Ur (Vägledning för elevhälsan, Skolverket, Socialstyrelsen, 2016.)

»» [Läs om hur vi hanterar kränkande behandling inom Valfärd skola.](#)

Sociala medier – en del av skolans arbetsmiljö

Sociala medier är ytterligare ett område där elever riskerar att bli utsatta för trakasserier och kränkningar. Användandet av sociala medier innebär att gränserna mellan skolan och fritiden suddas ut, och ofta går verbala och fysiska kränkningar i skolan hand i hand med kränkningar på nätet. Om de påstådda kränkningarna har en koppling till verksamheten är skolan skyldig att utreda det inträffade. Skolan har en skyldighet att ingripa vid trakasserier och kränkande behandling, och lagen gör ingen skillnad mellan kränkningar som sker på skolgården eller på nätet. Nätkränkningar är ett återkommande problem i de anmälningar som kommer till Barn- och elevombudet och flickor är extra utsatta. Det som börjar med utfrysning under skoldagen fortsätter på kvällen med elaka rykten och kränkande bilder från samma elever på internet. Om trakasserier och kränkningar på elevernas fritid även fortsätter i skolan ska de utredas på samma sätt som om de bara förekom i verksamheten. Om det gäller elever som befinner sig på en arbetsplats ska arbetsgivaren utreda misstänkta trakasserier eller kränkande behandling. Skolan är dock ansvarig för att utreda de delar som de kan påverka.

Elevehälsan har en viktig roll i att vidarebefordra kunskap om trakasserier på internet samt kan stödja lärarna i att diskutera relationer i sociala medier tillsammans med eleverna.

Skolnärvaro

Kommunens handlingsplan med rutiner för att öka skolnärvaron, grundar sig i gällande lagstiftning när det gäller skolplikt och vad som är skolans respektive vårdnadshavares ansvar. Grundläggande är alla barns rätt till utbildning och att genomförd skolgång med godkända betyg är en stark skyddsfaktor mot psykisk ohälsa och socialt utanförskap i vuxen ålder. Frånvaro är en larmsignal!

[Läs utbildningsenhetens skolpliktsanmälan](#) och [Välfärd skolas rutiner](#).

Anmälningssplikt

Alla som får veta att ett barn far illa är skyldiga att anmäla det till socialtjänsten. Det gäller även vid misstanke att barnet riskerar att fara illa. I förskolan och skolan gäller anmälningssplikten för all personal. Detta framgår av 14 kap. 1 § socialtjänstlagen och 29 kap 13 § skollagen. Socialtjänsten behöver så tidigt som möjligt få veta om ett barn behöver hjälp. Skyldigheten gäller barn under 18 år som far illa på grund av missförhållanden i hemmiljön eller genom sitt eget beteende. Det kan handla om misstankar om övergrepp, upprepad eller lång oroande skolfrånvaro, vanvård eller brister i omsorgen i hemmet eller att barnet har ett riskbeteende, till exempel missbruk, kriminalitet eller något annat självdestruktivt beteende. Personalen behöver inte vara säker på sin sak när anmälan görs, det är oron som räknas. Det är socialtjänstens ansvar att bedöma hur allvarliga uppgifterna är.

» [Här finns anmälningssformuläret till socialtjänsten.](#)

Sekretess inom elevhälsan

2020-01-29

Sekretess inom elevhälsan

Sekretess inom elevhälsan för skolsköterska och skolläkare (Offentlighets- och sekretesslagen, SFS 2009:400, 25 kap. 1§)

Den medicinska elevhälsan (Skolsköterskor och skolläkare) är en **egen verksamhetsgren** i sekreteshänseende, 25 kap. 1 §. Det innebär att de har ett **helt avskilt** sekretessområde i förhållande till skolan och ska **alltid inhämta samtycke** för att lämna ut uppgifter om enskild elev.

Det ska **tydligt framgå** i journalanteckningen (Patientdatalagen, SFS 2008:355) vad som kan lämnas ut till övriga professioner inom EHT. Vårdnadshavare och/eller elev kanske väljer att **inte lämna någon information** eller **delar av information** eller **specifik information** till specifik profession vilket får beaktas mot bakgrund av lagstiftningen.

Vårdnadshavare och/eller elev kanske väljer att inte lämna någon information eller delar av information eller specifik information till specifik profession vilket får beaktas mot bakgrund av lagstiftningen. Det är **alltid vårdnadshavare och/eller elev** som väljer vilken **information som lämnas** till övrig elevhälsa. Professionen inom EMI att följa skollagen (2010:800, 2 kap. 25§) och intentionen för professionen är att erhålla samtycke från varje enskild vårdnadshavare och/eller elev och tillfälle (OSL, 25 kap. 1§) i syfte att elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas (SFS 2010:800, 2 kap. 25§).

Sekretessen (25 kap. 13a§ OSL) **hindrar inte** att en uppgift om en enskild lämnas från sådan elevhälsa som avser medicinsk insats (Skolsköterska, skolläkare) till annan elevhälsa eller särskild elev-stödande verksamhet i övrigt inom samma myndighet, **om det krävs att uppgiften lämnas för att en elev ska få nödvändigt stöd**. Exempel kan vara om EMI har kännedom om att en sjukdom påverkar inläring och ser då att specialpedagogisk personal inte kan fullgöra sina arbetsuppgifter utan vetskap om sjukdomen då denne inte kan besluta om lämpligt särskilt stöd. Avsett för rena undantagsfall inom samma myndighet och ska dokumenteras väl i journalhandlingen.

Bild och text sammanställd av verksamhetschef för elevhälsans medicinska insats, EMI, Marina Lundquist, Örebro kommun.

Sekretess inom elevhälsan för specialpedagog, rektor, kurator och psykolog (Offentlighets- och sekretesslagen, SFS 2009:400, 23 kap. 2§)

Det räcker inte att **annan profession inom EHT** erhållit samtycke att lämna uppgifter till andra professioner utan professionen inom **EMI måste erhålla eget samtycke** från vårdnadshavare och/eller elev beroende på ålder och vid flera tillfällen beroende på vilken information som ska lämnas. Det finns **ingen sekretessgräns** mellan psykolog, kurator, specialpedagog, klasslärare och övrig skolverksamhet men det måste **alltid finnas ett syfte** med lämnande av uppgifter.

Om skolsköterska har **initierat ett ärende** och andra professioner inom elevhälsan **inte erhållit samtycke** från elev och/eller vårdnadshavare får **inte uppgifter om elev röjas till EMI**.

Ett eget samtycke från EMI och ett samtycke från den övriga elevhälsan möjliggör för professionerna att samtala om enskilda elever på EHT. Sekretessgräns faller

Fotnot: Denna sekretess inom elevhälsan gäller inom offentlig verksamhet. Inom enskild verksamhet (fristående skolor och enskilt bedrivna elevhälsa) gäller sekretess utifrån skollagen (SFS 2010:800, 29 kap. 14 §). Dokumentet är granskat av föreliggande kommuns jurist.

Sekretess gäller i förskola och sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800) som kompletterar eller erbjuds i stället för förskola för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år. Lag (2010:866). Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I de flesta fall kan man samarbeta kring ett barns/elevs problem genom att man får vårdnadshavarnas och/eller barnets/elevens samtycke till att lämna ut uppgifter. Utdrag ur Socialstyrelsens ”Vägledning för elevhälsan” - reviderad 2016.”

Styrdokument

Barn- och elevhälsoplanen är ett dokument som stöd i elevhälsoarbetet i Nackas kommunala förskolor och skolor. Planen utgår i huvudsak från följande styrdokument och bestämmelser

- Skollagen (2010:800)
- Läroplan för förskolan, Lpfö 18
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- Läroplan för anpassade grundskolan
- Socialtjänstlagen (2001:453)
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
- Barnkonventionen (www.unicef.se/barnkonventionen)
- Kommunala planer och policydokument
- Vägledning för elevhälsan – reviderad version 2016
- Kvalitetsmått för elevhälsans medicinska insats – reviderad version 2020

Referenser

- HSL (SFS 2017:30) *Hälso- och sjukvårdslagen*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Lgr 11 (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: reviderad 2019*. Stockholm: Skolverket.
- Lgrsä11 (2018) *Läroplan för anpassade grundskolan*: reviderad 2018. Stockholm: Skolverket.
- Lundquist, M., Leach, C. & Englund, A. (2020) *Kvalitetsmått för EMI*. Riksföreningen för skolsköterskor, Skolläkarföreningen. (reviderad 2020)
- Lpfö 18 (2018). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket
- SFS 2009:400 (2009) *Offentlighets- och sekretesslagen* Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 2010:800 *Skollagen. Vägledning för elevhälsan – reviderad version 2016*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SFS 2001:453 *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet. (Ändringar 2012:776, 2018:1894).
- Sigtuna kommuns Barn- och elevhälsoplan* (2017). Barn- och elevhälsoenheten i Sigtuna kommun, 2018 (reviderad. jan.2018)
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige. [Lag \(2018:1197\)](#)

Nacka, januari 2021
Ylva Bandmann Holmberg, enhetschef,
och Christina Leach, bitr. enhetschef
Barn och elevhälsan i Nacka